

העותרים:

פלוני, קטין, ו-16 אחרים

ע"י ב"כ עוה"ד טלי ניר/ ו/או נסרין עליאן ו/או דן יקיר
ו/או דנה אלכסנדר ו/או אבנר פינצ'וק ו/או מיכל פינצ'וק
ו/או עאוני בנא ו/או לילה מרגלית ו/או שרון אברהם-ויס
ו/או לימור יהודה ו/או עודד פלר ו/או גיל גן-מור
ו/או נסראת דקואר

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

ת"ד 34510, ירושלים 91000

טל': 02-6521218; פקס: 02-6521219

- נ ג ד -

המשיבים:

1. עיריית ירושלים

כיכר ספרא 1, ירושלים 94141

2. משרד החינוך

רח' שבטי ישראל 34, ירושלים 91911

עתירה מנהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש כדלקמן:

1. להורות למשיבים להסדיר את לימודי העותרים 1 עד 17 בבתי ספר של המשיבה 1 בירושלים המזרחית בשנת הלימודים הנוכחית תשס"ט.
2. להורות למשיבים להשלים את חומר הלימודים, אשר העותרים מפסידים בימים אלו, באמצעות מתן שיעורי השלמה לעותרים בבית או בבית הספר.
3. אם יתברר כי המשיבים אינם מסוגלים להבטיח את לימודי העותרים בבתי ספר של המשיבה 1 בירושלים המזרחית, להורות למשיבים לשאת בעלות לימודיהם במוסדות חינוך אחרים.

בקשה לדין דחוף

עניינה של עתירה זו בהסדרת לימודיהם של העותרים 1 עד 17 במוסדות חינוך ציבוריים בירושלים המזרחית.

העותרים הם ילדים בגילאי בית הספר, תושבי מזרח ירושלים, המבקשים ללמוד במוסדות החינוך של המשיבה 1. כל הניסיונות שעשו העותרים להסדיר את לימודיהם בבתי הספר עירוניים בירושלים – בעצמם ובסיוע האגודה לזכויות האזרח בישראל – העלו חרס.

הואיל ושנת הלימודים הנוכחית תשס"ט כבר החלה והואיל והילדים מושבתים מלימודים וזכותם לחינוך נפגעת באופן מתמשך, יש להסדיר את קליטתם במוסדות חינוך בירושלים באופן דחוף.

אשר על כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע דין דחוף בעתירה.

ואלה נימוקי העתירה

מבוא

עניינה של עתירה זו היא הפגיעה בזכות לחינוך של העותרים 1 עד 17 עקב הימנעותה של המשיבה 1 מרישום וקליטת העותרים ללימודים במוסדות חינוך שבתחומה.

העותרים 1 עד 17, הנמצאים בגיל לימוד חובה (להלן – הילדים או העותרים), מתגוררים בשכונות שונות במזרח ירושלים ומבקשים ללמוד במוסדות החינוך של המשיבה 1. לאור אוזלת ידם של המשיבים, ולמרות פניות חוזרות ונשנות של העותרים, עדיין לא נמצאה להם מסגרת חינוכית רשמית לשנת הלימודים הנוכחית תשס"ט.

אין מחלוקת בין הצדדים, כי הילדים זכאים ללימוד חינוך בהתאם להוראות חוק לימוד חובה, התש"ט – 1949. בתחילת שנות הלימודים הקודמות, תשס"ז ותשס"ח, בעקבות עתירות מנהליות דומות לעתירה זו שהוגשו לבית משפט זה (עת"מ 1144/06 קימרי נ' עיריית ירושלים ועת"מ 855/07 קניבי נ' עיריית ירושלים), מיהרה מנהלת החינוך של עיריית ירושלים (להלן – מנח"י) למצוא מקומות לימוד עבור הילדים העותרים. אולם, השנה שוב התקשתה מנח"י, על אף בקשות חוזרות ונשנות מצד הורי העותרים ובאת כוחם, למצוא לילדים מסגרות חינוכיות לאור מצוקת כיתות הלימוד הקיימת בירושלים המזרחית. המשיב 2 שוב נמנע מלהפעיל את סמכותו על מנח"י על מנת שזו תקדם פתרון ללימודי העותרים.

מצוקת מבני החינוך במזרח ירושלים ידועה למשיבים מזה שנים ארוכות והיא עומדת כיום על למעלה מ-1,500 כיתות לימוד. למרות דוחות ותוכניות רבות שהוכנו והליכים בבג"צ שמתנהלים בנושא, לא

מקדמים המשיבים באופן משמעותי את בנייתם של מבני חינוך חדשים בירושלים המזרחית מזה זמן רב. התוצאה היא שילדים רבים נאלצים לפנות למסגרות חינוך פרטיות ואחרות, בירושלים ומחוצה לה, וחלקם נותרים ללא כל מסגרת חינוכית. למרבה הצער, לא נותר אלא לעתור פעם אחר פעם לבית משפט נכבד זה, כדי שהוא יבהיר למשיבים את חובתם לספק חינוך לכלל ילדי ירושלים.

הצדדים לעתירה

1. העותר מס' 1, יליד 26.10.96, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ז'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר סלאח אל-דין של הרשות הפלסטינית, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 2, יליד 13.2.99, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ה'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר סלאח אל-דין של הרשות הפלסטינית, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 3, יליד 30.7.01, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ב'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי נור אלהודא, הגובה שכר לימוד גבוה, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 4, יליד 21.3.96, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ז'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר המוכר שאינו רשמי אל-חיא, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 5, יליד 27.7.00, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של אונר"א במחנה הפליטים שועפט, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 6 יליד 15.5.98, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ד. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של אונר"א במחנה הפליטים שועפט, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודיו בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 7, יליד 30.7.96, תושב ירושלים המזרחית שכונת ראס ח'מיס, תלמיד כיתה ו'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של אונר"א במחנה הפליטים שועפט, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודיו בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

עותר מס' 8, יליד 16.2.01, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אל-אימאן, הגובה שכר לימוד גבוה, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

עותר מס' 9 יליד 20.7.95, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ח'. ב-17.9.08 נרשם ללימודים מחוסר ברירה בבית הספר המוכר שאינו רשמי אל-חיא המרוחק מאד מביתו, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

עותר מס' 10, יליד 16.7.99, תושב ירושלים המזרחית, אמור היה ללמוד השנה בכיתה ד', אולם הוא עדיין ממתין בביתו בציפייה להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים.

עותר מס' 11, יליד 7.1.01, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ב', נרשם ללימודים מחוסר ברירה בבית ספר הפרטי אל-זהראא בוואדי אל-גוז', שמרוחק מביתו וגובה שכר לימוד גבוה, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

עותר מס' 12, יליד 16.11.01, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ב'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אוחד, שגובה שכר לימוד גבוה, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

עותר מס' 13, יליד 12.5.01, תושב ירושלים המזרחית, אמור היה ללמוד השנה בכיתה ב', אולם הוא עדיין ממתין בביתו בציפייה להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים.

עותר מס' 14, יליד 23.1.01, תושב ירושלים המזרחית, אמור היה ללמוד השנה בכיתה ג', מחוסר ברירה נרשם ללימודים בבית ספר ששיך לרשות הפלסטינית מעבר לתחום המוניציפאלי של ירושלים.

עותר מס' 15, יליד 19.1.99, תושב ירושלים המזרחית, אמור היה ללמוד השנה בכיתה ה', אולם הוא עדיין ממתין בביתו בציפייה להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים.

עותר מס' 16, יליד 11.10.01, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ב', לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אוחד, אשר גובה שכר לימוד גבוה, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

עותרת מס' 17, ילידת 21.11.96, תושבת ירושלים המזרחית, אמורה הייתה ללמוד השנה בכיתה ז', אולם היא עדיין ממתינה בביתה בציפייה להסדרת לימודיה בבית ספר בירושלים.

2. המשיבה מס' 1 הינה הרשות המקומית, אשר העותרים רשומים במרשם האוכלוסין כתושביה ואשר אמורה לספק להם שירותי חינוך מכוח חוק לימוד חובה, התשי"ט – 1949.

המשיבה מס' 2 ממונה על ביצוע חוקי החינוך, ובכלל זה חוק לימוד חובה.

הרקע העובדתי

3. העותרים הם ילדים תושבי ירושלים המזרחית הזכאים ללימוד חינוך במוסדות החינוך של המשיבה 1. כפי שיפורט להלן, פנו הוריהם של כל אחד מן הילדים למוסדות חינוך במזרח ירושלים בניסיון לרשום את ילדיהם ללימודים לשנת הלימודים תשס"ט, אולם כל מאמציהם נכשלו. גם ניסיונותיה של ב"כ העותרים, האגודה לזכויות האזרח בישראל, שיפורטו להלן, להסדיר את לימודי הילדים עלו בתוהו.

העותרים מס' 1 ו-2 - האחים עאדל ועלי סלימי

4. העותרים מס' 1 ו-2, תושבי שכונת השלום, לומדים כעת בלית ברירה בבית הספר סלאח אל-דין של הרשות הפלסטינית בענתא, מחוץ לתחום המוניציפאלי של ירושלים, בכיתות ז' ו-ה' בהתאמה.

5. בשנתיים האחרונות מנסים העותרים לעבור ללמוד בבית ספר ציבורי של המשיבה 1, כיוון שלדעתם רמת הלימודים בבית ספר עירוני גבוהה יותר. בשנה שעברה פנתה אם העותרים לבית הספר היסודי לבנים בשועפט, אך לא נמצא לבניה מקום. בחודשי יוני ויולי פנתה האם למנח"י, אך נענתה בשלילה. על כן המשיכו העותרים ללמוד בבית ספר של הרשות הפלסטינית.

6. לקראת שנת הלימודים הנוכחית, פנתה שוב אם העותרים למנח"י, ומילאה עבור בניה טופס העברה לבית ספר ציבורי ביום 4.8.08. לעותרים לא נשלח מכתב סירוב רשמי, ואולם בתשובה לפניית באת כוחו התקבלה תשובה כי לא נמצאו עבורם מקומות בבתי הספר העירוניים, כפי שיפורט בפרק הבא.

העתק טופסי ההעברה של העותרים מצ"ב ומסומנים ע/1 וע/2.

7. אשר על כן, וכדי שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, לומדים העותרים בבית הספר בו למדו קודם לכן, אולם הם מבקש לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 3 - חרבי מסאלמה

8. העותר מס' 3, תושב מחנה הפליטים שועאפט, לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי נור אלהודא, בכיתה ב'.

9. במהלך שנת הלימודים הקודמת ובתקופת הרישום לשנת הלימודים הנוכחית שבו ההורים וניסו לרשום את העותר ללימודים בבית הספר היסודי העירוני בשכונת שועפט, ובבית הספר החדש שועפט ג'. מבתי הספר נמסר כי אין מקום עבור הילד, אולם שמו של העותר צורף לרשימות ההמתנה לבתי הספר.

10. במקביל פנתה אם העותר למנח"י ומילאה ביום 20.5.08 טופס העברה לבית ספר ציבורי. מאז חודש מאי ועד לחודש אוגוסט 2008 חזרה האם ארבע פעמים למשרד משיבה 1 למעקב ובתקווה למציאת פתרון. שם הובטח לה שברגע שתמצא אפשרות לקלוט את העותר יתקשרו אליה. למרבה הצער, שיחה זו מעולם לא הגיעה, ומשיבה 1 השיבה באופן רשמי רק למכתב באת כוח העותר כי אין עבורו מקום בבתי הספר של המשיבה 1.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/3.

11. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, נרשם העותר ללימודים בבית הספר הפרטי אל-הודאא בענאתא, הגובה שכר לימוד גבוה, אולם הוא מבקש לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 4 - מצעב אבו צביח

12. העותר מס' 4, תושב שכונת בית חנינא, לומד כעת מחוסר ברירה בכיתה ז' בית הספר המוכר שאינו רשמי אל-חיא.

13. העותר למד בבית ספר זה בעבר, אולם בשל רמת הלימוד בבית הספר, שאינה לרוחם של הורי העותר, הם ביקשו להעבירו ללימודים בבית ספר עירוני. במהלך שנת הלימודים הקודמת ובתקופת הרישום פנו ההורים לבית ספר אבן חילדון בשועפאט לרישום בנם, אולם בית הספר השיב כי העדיפות ברישום הינה לתלמידים מבתי הספר העירוניים של שופעט, וזאת חרף העובדה ששני אחיו של העותר לומדים באותו בית ספר.

14. לאחר שכל ניסיונותיהם של ההורים העלו חרס, פנתה האם למנח"י ומילאה טופס העברה ביום 2.6.08. מאז ביקרה האם במשרדי משיבה 1 מספר פעמים בחודש יולי ואוגוסט, אולם עד עתה לא קיבלה כל תשובה מהמשיבה 1. זו השיבה באופן רשמי רק למכתב באת כוח העותר, בהודיעה כי אין עבורו מקום בבתי ספר של המשיבה 1.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/4.

15. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, נרשם העותר ללימודים בבית הספר בו למד בעבר, הם מבקשים לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותרים 5,6 ו-7 - האחים מחמוד פריד, אחמד פריד ומוחמד פריד דעאג'לה

16. העותרים 5,6 ו-7, תושבי ראס חמיס, לומדים כעת בלית ברירה בבית ספר של אונר"א במחנה הפליטים שועפאט.

17. גם להם זו השנה השנייה ברציפות, שבה הם מנסים לעבור ללמוד בבתי ספר עירוניים בירושלים המזרחית, כיוון שרמת הלימוד בבתי ספר של אונר"א ובבתי ספר של הרשות הפלסטינית אינה לרוח אבי העותרים, וכן בשל מצבם הסוציו-אקונומי הקשה של המשפחה שלא מאפשר להם לרשום את בנם בבתי ספר פרטיים.

18. בתקופת הרישום של שנת הלימודים הנוכחית ניסה האב לרשום את בניו בבתי הספר העירוניים בשועפאט, אולם נמסר לו כי אין מקום לילדיו. על כן, פנה האב בתחילת חודש יוני למנח"י ומילא טופסי העברה. העותרים לא קיבלו תשובה רשמית מהמשיבה 1, אולם בתשובה לפניית באת כוחם נמסר כי לא נמצאו להם מקומות לימוד.

העתק טופסי ההעברה מצ"ב ומסומנים ע/5, ע/6 ו-ע/7.

19. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, נרשמו העותרים ללימודים בבית הספר של האונר"א, אולם הם מבקשים לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 8 - אחמד חמאמי

20. העותר מס' 8, תושב שכונת שועפאט, לומד כעת מחוסר ברירה בכיתה ג' בבית ספר פרטי אל-אימאן, הגובה שכר לימוד גבוה.

21. במועד רישום התלמיד לשנת הלימוד הנוכחית, פנה האב לבית ספר ג'אבר בשועפאט בבקשה לרישום בנו בבית הספר, אך נענה כי אין מקום. בחודשים מרץ ואפריל 2008 הוא פנה למשיבה 1, אולם נענה כי הרישום בשלב זה הינו מול בתי הספר ולא במנח"י.

בתקופה שבין חודש אפריל לאוגוסט פנה האב כמה וכמה פעמים לעירייה, אולם רק לאחר ששוחח עם האגודה לזכויות האזרח, התברר לו כי יש צורך במילוי טופס העברה. על כן, שב האב לעירייה ומילא טופס העברה ביום 5.8.08. ביום 24.8.08 הודיעו פקידי משיבה 1 טלפונית כי לא נמצא מקום לבנו.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/8.

22. בלית ברירה, רשם האב את בנו בבית ספר אל-אימאן, בית ספר פרטי, שגובה שכר לימוד גבוה בסך 4,000 ₪ לשנה. בשל קושי כלכלי לממן שכר לימוד זה, מבקש העותר לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 9 - פאדי אבו עסב

23. עותר מס' 9, תושב שכונת ראס חמיס, לומד כעת בלית ברירה בכיתה ח' בבית ספר המוכר שאינו רשמי אל-חיא, המרוחק מביתו מרחק רב.

24. בשנה שעברה למד העותר בבית ספר פרטי אל-עהד, שגובה שכר לימוד גבוה. בשל קשיים כלכליים ביקש העותר לעבור ללימודים בבית ספר עירוני. במאי אשתקד פנה האב לרישום בנו בבית ספר העירוני עבדאללה, אולם הוא נתבקש לשוב לבית הספר להסדרת הרישום בתחילת שנת הלימודים תשס"ט. חטיבת הביניים של בית הספר נסגרה מטעמים שאינם ידועים לעותר, ורק בתחילת שנת הלימודים כאשר שב האב לבית הספר נודע לו הדבר.

25. על כן פנה האב למנח"י ביום 1.9.08 ומילא טופס בקשת העברה לעותר. ביום 9.9.08 קיבלה ב"כ העותר תשובה מהמשיבה 1 כי לא נמצא לו מקום בבית ספר עירונית בירושלים המזרחית.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/9.

26. בלית ברירה, רשם האב את בנו בבית ספר המוכר שאינו רשמי אל-חיא. אולם, הוא סבור כי רמתו אינה מתאימה לו, ולכן מבקש העותר לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 10 - חמזה זחאיקה

27. העותר מס' 10, תושב שכונת בית חנינה, אמור ללמוד השנה בכיתה ד', אולם הוא עדיין לא רשום כרגע למסגרת חינוכית כלשהי, ויושב בבית בציפייה להסדרת לימודיו.

28. בשנים עברו למד הילד בבית ספר פרטי שדא אל-ורד, הגובה שכר לימוד גבוה 2,200 ₪ בשנה. בשל קשיים כלכליים ביקשו הוריו של העותר להעבירו לבית ספר עירוני. לשם כך, פנתה אמו למנח"י ביום 15.7.08 ומילא טופס בקשת העברה.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/10.

29. בתחילת חודש אוגוסט התקשרו ממשרדי משיב 1 והודיעו כי לילד נמצא מקום בבית ספר לבנים בבית חנינא. העותר והוריו שמחו על כך, אולם בפתח שנת הלימודים חלה הילד ולא הגיע ללימודים ביומים הראשונים של שנת הלימודים. כאשר התייצב בשערי בית הספר ביום השלישי נאמר לו כי אין לו מקום עבורו בבית הספר והוא נשלח הביתה. גם במכתב תשובה לבאת כוחו נמסר כי לא נמצא לילד מקום.

30. לכן יושב העותר מס' 10 בביתו וממתין להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שיוכל להתחיל את לימודיו בכיתה ד'.

העותר מס' 11 - מוחמד אבו שמעה

31. העותר מס' 11, תושב אל-עאסויה, לומד כעת בלית ברירה בכיתה ב' בבית ספר הפרטי אל-זהרא, הגובה שכר לימוד גבוה, ומרוחק מביתו של העותר.

32. במהלך שנת הלימודים הקודמת ובתקופת הרישום לשנת הלימודים הנוכחית ניסו ההורים לרשום את העותר ללימודים בבית הספר היסודי באל-עאסויה, אך נענו כי אין מקום והילד הוכנס לרשימת המתנה. עם תחילת שנת הלימודים, כאשר התפוגגה תקוותם של הורי העותר כי הילד יכנס לבית הספר באמצעות רשימת המתנה, הם פנו למנח"י ומילאו עבורו טופס בקשת העברה ביום 1.9.08. כשבוע ימים לאחר מכן קיבלה ב"כ העותר תשובה מהעירייה כי לא נמצא מקום לילד.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/11.

33. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, חזר העותר ונרשם ללימודים בבית הספר הפרטי אל-זהרה בו למד שנה שעברה, אולם מסיבות כלכליות וכן בגלל מיקומו המרוחק מביתו, מבקש העותר ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 12 - מסעב נגיב

34. העותר מס' 12 תושב שכונת אל-עאסויה, לומד כעת בלית ברירה בכיתה ב' בבית הספר הפרטי אוחד, אשר גובה שכר לימוד גבוה מתלמידיו.

35. בתחילת חודש מרץ 2008 פנתה אם העותר לבית הספר העירוני לבנים באל-עאסויה לרישום בנה. בו במקום הודיעו לה כי אין מקומות וששמו של העותר יכנס לרשימת המתנה. כאשר אבדו תקוותיה להסדרת מקום לבנה דרך בית הספר, היא פנתה למשיבה 1 מספר פעמים בניסיון למציאת פתרון שלא העלו דבר. רק בתחילת שנת הלימודים נודע לאם כי על מנת להעביר את הילד לחינוך העירוני יש צורך במילוי טופס בקשת העברה, ועל כן היא פנתה מיידית וביום 1.9.08 היא מילאה טופס בקשה. מהיום הראשון ללימודים ובמשך שבוע ימים רצוף הלכה האם לבית הספר בתחנונים ותקווה שירשמו את בנה. ב-9.9.08 קיבלה ב"כ העותר תשובה מהמשיבה 1 כי לא נמצא מקום לילד.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/12.

36. לאחר תשובת העירייה נאלצה האם לרשום את בנה בבית הספר הפרטי אוחד, על מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית, אולם לאור המעמסה הכלכלית של תשלום שכר הלימוד ורמת הלימוד הנמוכה, מבקש העותר לעבור ללימוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 13 - מחמוד בסילה

37. העותר מס' 13, תושב שכונת אל-עאסויה, אמור ללימוד השנה בכיתה ב', אולם עדיין לא רשום כרגע למסגרת חינוכית כלשהי וממתין בביתו להסדרת לימודיו.

38. בשנה שעברה למד העותר בבית ספר הפרטי אוחד, אשר גובה שכר לימוד גבוה. בשל קשיים כלכליים, הוריו לא יכלו לעמוד בנטל וביקשו להעבירו לבית ספר עירוני. באמצע חודש יולי פנו הוריו לבית הספר העירוני אל-עאסויה לרשום את בנם אך נאמר להם כי אין מקום, והם צירפו את שמו של הילד לרשימת המתנה. על כן פנו הורי העותר לעירייה ומילאו טופס העברה.

39. ביום 25.8.08 כאשר הלך אבי העותר לעירייה לבדיקה אם יש חדש בעניין בנו, הוא קיבל תשובה בכתב ממנח"י שלא ניתן לקלוט את העותר בבית ספר עירוני.

העתק מכתב התשובה של מנח"י מצ"ב ומסומן ע/13.

40. עד עתה ממתין העותר בביתו להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שיוכל להתחיל את לימודיו לכיתה ב'.

העותר מס' 14 - ראמי אלבסטי

41. העותר מס' 14, תושב שכונת השלום, לומד כעת מחוסר ברירה בכיתה ג' בבית הספר סלאח אל-דין של הרשות הפלסטינית בענתא, מחוץ לתחום המוניציפאלי של ירושלים.

42. בשנה שעברה למד הילד בבית ספר פרטי נור-אלהודא בענתא, אשר גובה שכר לימוד גבוה עבור הלימודים בו. במהלך שנת הלימודים הקודמת ובתקופת הרישום לשנת הלימודים הנוכחית ניסו ההורים לרשום את העותר ללימודים בבית הספר היסודי באל-עאסוייה, אך נמסר להם כי אין מקום. הורי העותר פנו לעירייה ושם נאמר להם כי להם אין מקום עבור בנם, ואם הם מעוניינים הם יכולים להעביר להם טלפונים של בית הספר אל-חיא. מאחר שהורי העותר לא יכולים להרשות לעצמם לשלם שכר לימוד לבית ספר שהינו מוכר שאינו רשמי הם לא קיבלו את ההצעה.

43. בתאריך 7.9.08 נודע לאב כי על מנת להעביר את הילד לחינוך העירוני עליו לפנות למשיבה 1 ועל כן הוא פנה מיידית למנח"י ומילא טופס העברה עבור ילדיו. ביום 22.9.08 קיבלה ב"כ העותר מכתב תשובה רשמי כי לא נמצא לו מקום.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/14.

44. עד עתה ממתין העותר בביתו להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שיוכל להתחיל את לימודיו לכיתה ג'.

העותר מס' 15 - רובין אסתאק חג'אזי

45. העותר מס' 15, תושב אל-עאסוייה, אמור ללמוד בכיתה ה', אולם הוא עדיין לא רשום למסגרת חינוכית כלשהי, ויושב בבית בציפייה להסדרת לימודיו.

46. בשנה שעברה למד העותר בבית הספר הפרטי סוא-רבינא, הגובה שכר לימוד גבוה 2,800 ₪ לשנה. בשל המצב הכלכלי הקשה לא יכלו הוריו לעמוד בנטל וביקשו להעבירו לבית ספר עירוני בירושלים המזרחית. במהלך שנת הלימודים הקודמת ובתקופת הרישום לשנת הלימודים הנוכחית ניסו ההורים לרשום את העותר ללימודים בבית הספר היסודי באל-עאסוייה, אך נמסר להם כי אין מקום ושמו של העותר צורף לרשימת הילדים בהמתנה.

47. כאשר פנתה בנדון אם העותר למשיבה 1 בתחילת חודש מאי, הודיעו לה כי היא צריכה לחזור לבית הספר בניסיון למצוא מקום. בתחילת שנת הלימודיו כאשר אבדו תקוותה של האם להכניס את העותר לבית הספר באמצעות רשימת המתנה, היא פנתה למנח"י ומילאה טופס בקשת העברה.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/15.

48. עד עתה טרם נתקבלה תשובה, והעותר ממתין בביתו להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שיוכל להתחיל את לימודיו בכיתה ה'.

העותר מס' 16 - מואמן מחיסן

49. העותר מס' 16, תושב שכונת אל-עאסויה, לומד כעת בלית ברירה בכיתה ב' בבית ספר הפרטי אוחד, אשר גובה שכר לימוד גבוה.

50. במהלך שנת הלימודים הקודמת ובתקופת הרישום לשנת הלימודים הנוכחית ניסו ההורים לרשום את העותר ללימודים בבית הספר היסודי באל-עאסויה, אך נמסר להם כי אין מקום ושמו של העותר צורף לרשימת המתנה. בין החודשים אפריל לספטמבר ביקרה האם ארבע פעמים במשרדיה של משיבה 1 להסדרת הנושא ללא כל הצלחה. ביום 20.7.08 נודע לה כי יש צורך במילוי טופס בקשה להעברה כדי להסדיר את רישום העותר במסגרת החינוך העירוני. על כן היא פנתה מיידית בו ביום למילוי טופס העברה. ב-1.9.08 כאשר הלכה אם העותר לעירייה למעקב אחר בקשת בנה, היא קיבלה תשובה בכתב כי לא נמצא לו מקום בבתי הספר העירוניים.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/16.

העתק מכתב תשובה מהעירייה מצ"ב ומסומן ע/17

51. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, חזר העותר ונרשם ללימודים בבית הספר הפרטי אוחד בו למד שנה שעברה, אולם לאור המעמסה הכלכלית בתשלום שכר הלימוד ורמת הלימוד הנמוכה, הוא מבקש ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותרת מס' 17 - יאסמין קראעין

52. העותרת מס' 17, תושבת בית חנינה, אמורה ללמוד השנה בכיתה ז', אולם היא עדיין לא רשומה כרגע למסגרת חינוכית כלשהי וממתינה בבית בצפייה להסדרת לימודיה.

53. העותרת למדה בבית ספר יסודי לבנות בבית חנינה עד כיתה ו'. כל ניסיונות האם למצוא לה מקום בבית ספר עירוני לחטיבת ביניים לא צלחו. במהלך חודש יולי פנתה האם לעירייה מספר פעמים, פקידת משיבה מס 1 כתבה לה שמות של בתי ספר עירוניים והפנתה אותה אליהם למציאת סידור עבור בתה. כל ניסיונות האם העלו חרס. מאז תחילת שנת הלימודים ביקרה האם במשרדי משיבה 1 פעמיים בימים 3.9.08 ו- 7.9.08, ללא תועלת. למרות ביקוריה הרבים של אם העותרת במשרדי משיבה 1 מעולם לא מולא לה טופס בקשת העברה.

54. עד עתה טרם התקבלה תשובה כלשהי בעניינה של העותרת מהמשיבה 1, והעותרת ממתינה בביתה להסדרת לימודיה בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שתוכל להתחיל את לימודיה בכיתה ז'.

מיצוי הליכים

55. האגודה לזכויות האזרח בישראל, המייצגת את העותרים, פנתה בתקופה האחרונה למשיבים פעמים רבות, כמפורט להלן, בבקשה להסדיר את לימודי הילדים העותרים בבתי ספר עירוניים בירושלים המזרחית.

56. בימים 30.7.08 עד 16.9.08 פנתה האגודה לזכויות האזרח (להלן – האגודה) בשמונה מכתבים לסגנית מנהל מנח"י למגזר הערבי, גב' סוהילה אבו גוש, וביקשה את התערבותה הדחופה למציאת הסדר ללימודי ילדים תושבי מזרח ירושלים, שלא נמצאה להם מסגרת חינוכית, בהם העותרים.

פרטי העותרים 1-2,8 הועלו במכתב מיום 13.8.08

פרטי העותר 3 הועלו במכתב מיום 21.8.08

פרטי העותרים 4-7 הועלו במכתב מיום 30.7.08

פרטי העותר 9 הועלו במכתב מיום 3.9.08

פרטי העותרים 10-12 הועלו במכתב מיום 4.9.08

פרטי העותר 14 הועלו במכתב מיום 16.9.08

פרטי העותרים 15-16 הועלו במכתב מיום 9.9.08

פרטי העותר 17 הועלו במכתב מיום 10.9.08

העתק הפניות מצ"ב ומסומנות ע/18 עד ע/25.

57. תשובות גב' אבו גוש, הנושאות את התאריכים 25.8.08, 31.8.08, 4.9.08, 9.9.08 ו-18.9.08, היו כי לא נמצאו מקומות לקליטת שלושה עשר הילדים העותרים, שבשם פנתה ב"כ העותרים

בפניותיה מימים 30.7.08 עד 16.9.08, בשל המחסור הגדול בכיתות לימוד במזרח ירושלים והביקוש הרב ללימוד בבתי הספר העירוניים.

העתק תשובות גב' סוהילה אבו גוש, סגנית מנהל מנח"י, מצ"ב ומסומן **ע/26 עד ע/31**.

58. הואיל ולא התקבלה תגובה נוספת מהמשיבה 1 לגבי יתר הילדים, שבה האגודה ופנתה אליה פעם נוספת ביום 10.9.08 בבקשה להודיעה באשר לפעולות המשיבה 1 להסדרת לימודי הילדים.

העתק הפנייה לגב' אבו גוש מיום 10.9.08 מצ"ב ומסומן **ע/32**.

59. במקביל, פנתה האגודה למשיבה 2 בבקשה למלא את חובתה החוקית ולהפעיל את סמכותה כלפי המשיבה 1 על מנת להבטיח את מימוש זכותם החוקית של ילדי ירושלים המזרחית לחינוך חינם.

העתק הפנייה לד"ר איציק תומר, סמנכ"ל משרד החינוך וממונה על מנח"י, מיום 10.9.08 מצ"ב ומסומן **ע/33**.

60. עד למועד הגשת עתירה זו לא התקבלו תשובות נוספות כשלהן מהמשיבים.

61. יצוין כי בתחילת שנות הלימודים הקודמות, תשס"ז ותשס"ח, הוגשו עתירות דומות על ידי באת כוח העותרים בעתירה זו, בשמם של ילדים מירושלים המזרחית שלא נמצאו להם מקומות לימוד (עת"מ 1144/06 **קימרי נ' עיריית ירושלים** ועת"מ 855/07 **קניבי נ' עיריית ירושלים**). לאחר הגשת העתירות מצאה המשיבה 1 מקומות לימוד עבור הילדים העותרים. בית משפט זה חייב את המשיבה 1 בהוצאות משפט ובשכר טרחת עורך דין.

העתק החלטות מיום 15.12.07 ומיום 24.12.08 מצ"ב ומסומנים **ע/34 וע/35**.

62. על מנת לנסות ולמנוע הגשת עתירה זו, פנו באות כוח העותרים לסגנית מנהל מנח"י למגזר הערבי, גב' סוהילה אבו גוש, עוד לפני פתיחת שנת הלימודים בכתב ובפגישה משותפת שהתקיימה ביום 1.9.08, בהשתתפות עו"ד דן בן טל, עוזר ליועץ המשפטי בעיריית ירושלים, וגב' לארה מובאריקי, עוזרת סגנית המשנה למנכ"ל מנח"י. בפגישה פורטה בעייתם של הילדים העותרים והמשיבה 1 התבקשה למצוא להם מקומות לימוד, שאחרת לא יהיה מנוס מפנייה לבית משפט זה.

המחסור במבני חינוך בירושלים המזרחית

63. המחסור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית היא בעיה חריפה, הידועה מזה שנים רבות למשיבים. תוכנית אב למוסדות חינוך במזרח ירושלים, שהכין מכון ירושלים לחקר ישראל בהזמנת המשיבה 1 עוד בשנת 2002, הצביעה על מחסור של 1,322 כיתות בשנת 2005 ועל מחסור של 1,835 כיתות עד לשנת 2010.

64. המחסור החמור במבני חינוך מביא מדי שנה לדחיית פניותיהם של ילדים פלסטינים רבים, המבקשים להירשם למערכת החינוך הרשמית בירושלים המזרחית. רק כמחצית מהילדים הפלסטינים בעיר המזרחית, כ-40,000 מתוך כ-79,000 תלמידים, לומדים כיום במערכת החינוך העירונית. הוריהם של הילדים, שלא נמצא להם מקום בחינוך העירוני, נאלצים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר פרטיים או לא רשמיים. בתי ספר אלה מופעלים על-ידי כנסיות, הוואקף, האו"ם וגורמים פרטיים, והלימודים ברבים מהם עולים כסף רב. תלמידים רבים אינם רשומים באף אחת מהמסגרות הללו ומספרם מוערך בכ-9,000.

65. המחסור בכיתות מביא גם לכך שהמשיבה 1 משתמשת במבני מגורים שכורים כבתי ספר, ללא התאמתם לכך. על כן, הילדים שזוכים ללמוד במערכת החינוך העירונית, עושים זאת בכיתות, שאינן אלא חדרי שינה צפופים, מקלטים ומבנים, שאינם אמורים או ראויים לשמש להוראה. מצב זה מביא גם לצפיפות קשה ולהנהגת "משמרת שנייה" של לימודים.

66. למרות המחסור החמור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית, המשיבים עשו מעט מאוד על מנת להקטין מחסור זה, כפי שהתברר גם במהלך הדיונים בבג"צ 5185/01 פאדי בדריה (קטין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים. במהלך הדיון בעתירה, שהוגשה במאי 2001, הודיע משרד החינוך לבית המשפט על הסכמתו לתקצב תוספת של 245 כיתות לימוד במזרח ירושלים בתוך ארבע שנים, ועיריית ירושלים התחייבה, כי תקדם את ביצוען של התכניות. באוגוסט 2001 נתן בית משפט נכבד זה תוקף של פסק דין להתחייבות זו של הרשויות.

67. המשיבים לא מילאו אחר פסק דין זה ואחר ההתחייבויות שנתנו לבית המשפט העליון: במשך ארבע השנים בהן היו אמורים לבנות 245 כיתות, נבנו 13 כיתות בלבד. על כן, בספטמבר 2005 שבו העותרים בבג"צ 5185/01 ופנו לבית המשפט נכבד זה בבקשה להכרזת ביזיון בית משפט בידי הרשויות, עקב אי-מילוי התחייבויותיהן לפי פסק הדין.

68. בנובמבר 2005 החליטו שופטי בג"צ, כי הרשויות לא עמדו בהתחייבותן בעניין תוספת כיתות הלימוד, וכי בעיית היעדר כיתות הלימוד הלכה והחריפה מאז מתן פסק הדין החלקי. מאז ועד היום מתקיים מדי כחצי שנה דיון בעתירה, באמצעותו עוקב בית המשפט העליון אחר התקדמות בניית הכיתות בעיר המזרחית. במהלך דיונים אלה, במרץ 2007, התחייבו המשיבים לבנות 400 כיתות לימוד בירושלים המזרחית במשך חמש שנים, כדי להדביק את קצב הגידול הטבעי של האוכלוסייה. בנוסף, התחייבו המשיבים לפעול לטיפול במחסור הקיים בכיתות

לימוד במזרח ירושלים. אלא שבאוגוסט 2007 הוגשה לבג"צ הודעה מעדכנת מטעם המשיבים, בה הם חזרו בהם מההתחייבות לבנות כיתות לימוד נוספות להדבקת המחסור הקיים.

69. בדיונים האחרונים, שהתקיימו בבג"צ 5185/01 ביום 17.10.07 וביום 17.7.08, הציגו העותרים בפני בית המשפט נתונים, המצביעים על כך שכיתות לימוד מועטות ביותר נבנות, וכי המשיבה 1 לא הגישה תוכניות בנייה ותוכניות להפקעת קרקעות למשרד החינוך, ולכן המשך התכנון והבינוי לא מתקצב. בית המשפט הביע בדיון את מורת רוחו מהדברים והחליט להמשיך במעקב אחר ביצוע התוכנית להקמת כיתות לימוד בירושלים המזרחית.

העתק ההחלטה בבג"צ 5185/01 פאדי בדריה (קטין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים מיום 17.7.08 מצ"ב ומסומן ע/36.

70. מבדיקה עדכנית שערכה עמותת "עיר עמים" עולה כי למרות התחייבות המשיבים בשנת 2001 לבנות 245 כיתות לימוד בתוך ארבע שנים, עד שנת 2007 נבנו רק 183 כיתות. מאז הובטח בשנת 1007 כי יבנו 400 כיתות בתוך 5 שנים (80 כיתות בשנה), נבנו 46 כיתות בלבד, ועד סוף 2008 מתוכננות להיבנות עוד 18 כיתות בלבד, בשעה שבתקופה זו אמורות היו להיבנות 160 כיתות. באשר לעתיד לבוא, הרי שלמשיבה 1 ישנן בשלב זה תוכניות בנייה מועטות, שמגיעות לכמאה כיתות לימוד בלבד.

ראה - ריכוז הנתונים על בינוי כיתות חדשות בירושלים המזרחית של עמותת "עיר עמים" מיום 21.9.08 מצ"ב ומסומן ע/37.

71. משמעות הדבר היא שהמשיבים לא יעמדו אפילו בהתחייבותם לבנות 400 כיתות לימוד בתוך 5 שנים, וזאת בשעה שגם התחייבות זו אינה נועדה לפתור את המחסור הקיים בכיתות לימוד, שכאמור עומד היום על כ-1,500 כיתות לימוד וגורם למצוקת מקומות לימוד קשה וללימודים במבנים שאינם בטיחותיים ואינם ראויים לשמש כמוסדות לימוד.

72. מצב דברים זה אף זכה לביקורת מטעמו של היועץ המשפטי של עיריית ירושלים, עו"ד יוסי חביליו, אשר פירט את הדברים במכתב לראש עיריית ירושלים. במכתב מדצמבר 2007 קובע היועץ המשפטי של עיריית ירושלים, כי העירייה פועלת בניגוד לחוק בכך שאינה מאפשרת לילדים רבים בירושלים המזרחית לימודים בחינם. וכך נאמר במכתב היועץ המשפטי:

"מן הנתונים העובדתיים שהוצגו בפני במהלך הכנת התיק עולה כי בשנים האחרונות פונים מאות ילדים והורים ערביים במזרח העיר ומבקשים להירשם וללמוד במסגרת מוסדות החינוך הרשמי, אולם האגף לחינוך נאלץ להשיב את פניהם ריקם בשל היעדר מקומות בבתי הספר הקיימים ואי פתיחת בתי ספר חדשים במזרח העיר... ע"פ החוק חובתן של העירייה והמדינה לדאוג למקום לימודים לכל ילד המבקש ללמוד. בכך שהעירייה דוחה פניות היא למעשה פועלת בניגוד לחובתה על פי חוק. מעבר לכך אין ספק שיש בכך הפלייה לעומת המצב במערב העיר... מהעובדות שהוצגו בפני התברר כי בשנים האחרונות כמעט ולא הוגשו פרוגרמות לבנייה של בתי ספר

במזרח העיר וזאת גם במקומות שבהם ניתן לאתר קרקעות מתאימות ללא צורך בהפקעה ולכן הנושא לא קודם."

העתק מכתב עו"ד חיביליו מיום 2.12.07 מצ"ב ומסומן ע/38.

73. מכל האמור לעיל, נוצר הרושם כי המשיבים אינם יושבים על המדוכה על מנת לפתור באופן אמיתי וענייני את המצוקה החמורה של מערכת החינוך בירושלים המזרחית. בעניינם של הילדים העותרים בעתירה זו, נראה כי המשיבים חיים בשלום עם העובדה כי מהילדים נמנעת האפשרות ללמוד, על אף הפרת החוק הברורה הכרוכה בכך.

74. אשר על כן, לא היה מנוס מפנייה לבית משפט זה בבקשה כי יבהיר למשיבים את חובתם להסדיר מקומות לימוד לילדים העותרים.

הטיעון המשפטי

הזכות לחינוך

75. הזכות לקבל חינוך מעוגנת בחוקים שונים, בראשם חוק לימוד חובה, התש"ט – 1949, וחוק זכויות התלמיד, תשס"א – 2000, הקובע בסעיף 3 כי "כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין".

76. הזכות לחינוך אף הוכרה כזכות יסוד בפסיקה. בבג"צ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל (טרם פורסם) נקבע כי "הזכות לחינוך היא זכות יסוד במשפטנו, זכות המוקנית לכל אדם", ובבג"צ 2599/00 יתד – עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך, פ"ד נו (5) 834, הבהיר בית המשפט העליון הבהר היטב את מעמדה היסודי של הזכות לחינוך בשיטת המשפט הישראלית:

"זכות היסוד לחינוך – יצירת החוק, המשפט הבינלאומי והפסיקה – עומדת על רגליה שלה, ללא קשר הכרחי לזכות לכבוד האדם הקבועה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" (שם, בעמ' 843).

לעניין מרכזיותה של הזכות לחינוך ראו גם: בג"צ 421/77 ניר נ' המועצה המקומית באר-יעקב, פ"ד לב(2) 253, 265; בג"צ 7374/01 פלונית נ' מנכ"ל משרד החינוך הגב' רונית תירוש, פ"ד נד(6) 529, 545; בג"צ 4363/00 ועד פוריה עלית נ' שר החינוך, פ"ד נו(4) 203, 215-213.

77. ובאשר לחשיבותה של הזכות לחינוך, נאמר בבג"צ 1554/95 עמותת "שוחרי גיל"ת" ואח' נ' שר החינוך ואח', פ"ד, נ(3) 2, עמ' 22-23:

"החינוך הוא מכשיר חברתי אשר לא ניתן להפריז בחשיבותו. מדובר באחת הפונקציות החשובות ביותר של הממשלה והמדינה. החינוך הוא חיוני לקיומו של משטר דמוקרטי חופשי, חי ומתפקד. הוא מהווה יסוד הכרחי למימושו העצמי של כל אדם. הוא חיוני להצלחתו ולשגשוגו של כל פרט ופרט. הוא חיוני לקיומה של חברה, שבה חיים ופועלים אנשים המשפרים את רווחתם ותורמים, בתוך כך, לרווחתה של הקהילה כולה... החינוך הוא, בלי ספק, מכשיר חשוב בהבטחת זכויותיו וחירויותיו של כל פרט ופרט, ובמימושן של הזכויות הפוליטיות הבסיסיות הנתונות לו (...)."

78. הזכות היסודית לחינוך לכל מבוססת גם במשפט הבינלאומי, והוכרה באמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (1966) ובאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד (1989).

79. דגש מיוחד על הזכות לחינוך לכל ללא הפליה הושם באמנה הבינלאומית בדבר ביעורן של כל הצורות של ההפליה הגזעית (1965), שאושררה על ידי מדינת ישראל בשנת 1979. בסעיף 5 לאמנה נקבע, כי המדינות החברות באמנה מתחייבות "לאסור ולבער הפליה גזעית בכל צורותיה, ולערוב לזכותו של כל אדם, ללא הבחנה באשר לגזע, צבע, או מוצא לאומי או אתני, לשיוויון בפני החוק, בעיקר בהנאה מן הזכויות כדלקמן: ... (ה) (5) הזכות לחינוך ולהכשרה".

80. לפי גישות שונות, הזכות הבסיסית לחינוך מעוגנת אף במשפט הבינלאומי המנהגי, והיא כוללת, בין היתר, את הזכות לקבל חינוך ואת האיסור על הפליה בחינוך (ראו: "רובין" הזכות לחינוך" הוצאת נבו, 2002, ע"מ 187-189).

הזכות לחינוך חינם

81. חוק לימוד חובה, התש"ט - 1949 (להלן – החוק), שבא להבטיח חינוך חינם, זמין ונגיש לכל ילד וילדה במדינת ישראל, קובע חובת לימוד חינם מגיל חמש עד גיל שש עשרה וזכות להמשך לימודי תיכון חינם עד גיל שמונה עשרה. החוק מטיל על משרד החינוך חובה לספק חינוך כאמור לכל הילדים במדינת ישראל.

82. על-פי סעיף 7(א) לחוק, המדינה אחראית על מתן חינוך חובה חינם בהתאם לחוק. על-פי סעיף 7(ב) לחוק, קיום מוסדות חינוך רשמיים למתן חינוך חובה חינם לילדים בגיל לימוד חובה מוטל במשותף על המדינה ועל רשות החינוך המקומית, שהילדים מתגוררים בתחומה. על-פי סעיף 15 לחוק, משרד החינוך הוא הממונה על ביצוע החוק. על משרד החינוך לדאוג, אם כן, ליישום החוק בנוגע לילדי מזרח ירושלים.

83. גם במשפט הבינלאומי מעוגנת היטב הזכות לחינוך זמין חינם. בסעיף 13 **לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות** (1966), שאותה אשררה מדינת ישראל בשנת 1991, נקבעה החובה לספק חינוך יסודי חובה חינם זמין ונגיש לכל.

84. בדומה, גם בסעיף 28 **לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד** (1989), שאושררה על ידי מדינת ישראל בשנת 1991, נקבע, כי "המדינות החברות מכירות בזכותו של הילד לחינוך, ומתוך כוונה להשיג זכות זו בהדרגה ועל בסיס הזדמנות שווה: (א) ידאגו כי יהיה חינוך יסודי חובה חינם לכל; (ד) ידאגו לכך כי מידע והדרכה חינוכיים ומקצועיים יהיו נתונים להשגה ונגישים לכל הילדים."

85. אשר על כן, במקרה דנן אין שום ספקות בדבר חובת המדינה להבטיח את הזכות לחינוך חינם של ילדי מזרח ירושלים, הן מבחינת הדין הישראלי הפנימי והן מבחינת התחייבויותיה של מדינת ישראל במישור הבינלאומי.

86. אף בהתאם לדיני התפיסה הלוחמתית של המשפט הבינלאומי מחויבת ישראל להבטיח לימודים סדירים בירושלים המזרחית. הואיל ומאז 1967 מדינת ישראל היא הרשות היחידה והבלעדית השולטת בירושלים המזרחית, היא האחראית למלא את צורכי האוכלוסיה המתגוררת באזור זה. אחריות זו כוללת גם את החובה לספק חינוך לילדי מזרח ירושלים.

87. בפועל, המשיבים אינם טוענים ולא היו יכולים להישמע בטענה, כי הילדים אינם זכאים למסגרת לימודית מתאימה בהתאם להוראות החוק. כך, למשל, בהודעות לבג"צ מטעם המשיבים בתיק 5185/01 **פאדי בדריה (קטין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים** לא הועלתה כטענה הזו. כל שפורט בהודעות הוא עדכון מטעם המשיבים בדבר התקדמות הטיפול בסוגית בינוי הכיתות במזרח ירושלים.

88. הבעיתיות במקרה דנן היא שהמשיבים מפרים את החוק בגלוי וביודעין ופותרים את עניין הסדרת מקום לימודיהם של העותרים במשיכת כתפיים בלבד.

89. העותרים מודעים לכך כי במקצת המקרים המובאים בעתירה זו לא עמדו הורי הילדים בכללים הקבועים בתקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), תשי"ט – 1959, לעניין מועדי הרישום. יחד עם זאת, כידוע, אי עמידה במועדי הרישום אינה יכולה להוות עילה למניעת לימודי הילדים במוסדות החינוך, כקבוע בסעיף 6(ו) לתקנות אלו. מה עוד, שכמפורט לעיל, המשיבים אינם מבהירים לציבור בירושלים המזרחית את נוהלי הרישום לבתי הספר העירוניים, בהם הצורך למלא טופס בקשת העברה במשרדי המשיבה 1, ועל כן אין להם להלין בעניין זה אלא על עצמם.

90. אשר על כן, מתבקשת התערבותו הדחופה של בית משפט נכבד זה להורות למשיבים להסדיר לאלתר את לימודיהם של העותרים בבתי ספר במזרח ירושלים.

הזכות לשיעורי השלמה

91. יסודיותה של הזכות לחינוך מחייבת כי במקרים בהם מפסידיים התלמידים חומר לימודים מסיבות שאינן תלויות בהם, יינתנו להם שיעורי השלמה כדי להשלים את החסר. המחוקק הכיר בכך ביחס לילדים חולים בחוק חינוך חנם לילדים חולים, תשס"א – 2001, המחייב את משרד החינוך לתת שיעורי השלמה לילדים החולים במחלה ממושכת, בין אם בבית החולים או בבית התלמיד.

92. מצב כמו המצב אליו נקלעים ילדי ירושלים המזרחית לא נחזה על ידי המחוקק והוא אינו מוכר בפסיקתנו, אולם ברי כי ניתן להקיש מחיוב זה וממרכזיותה וחשיבותה של הזכות לחינוך את החובה להסדיר שיעורי השלמה כאשר הפסד חומר הלימודים נעשה בנסיבות שאינן תלויות בתלמידים. במקרה זה, החובה אף מתעצמת לאור העובדה כי הרשויות הן שאחראיות להפסד הלימודים.

93. בשנה שעברה הכירה המשיבה 1 בחשיבותם של שיעורי ההשלמה ולאחר שנמצאו מקומות לימוד לילדים העותרים בעתירה דומה שהוגשה לבית משפט זה (עת"מ 855/07 קניבי נ' עיריית ירושלים), הוסדרו שיעורי השלמה לילדים שנוקקו לכך.

94. אשר על כן, מתבקשת התערבותו הדחופה של בית משפט נכבד זה להורות למשיבים להשלים את חומר הלימודים אשר העותרים מפסידיים בימים אלו באמצעות מתן שיעורי השלמה בבית או בבית הספר.

הזכות למימון הלימודים בבית ספר פרטי

95. במקרים בהם לא ניתן להבטיח את לימודיו של ילד במוסד חינוך רשמי, קובע החוק בסעיף 6(ג) אפשרות להסדיר את לימודי הילד במוסד חינוך אחר, באמצעות צו של שר החינוך, כאשר אוצר המדינה הוא שנושא בנטל שכר הלימוד.

96. מאחר והמשיבים מתקשים להסדיר את לימודי העותרים במסגרות החינוך הרשמיות במזרח ירושלים, פתוחה לפניהם דרך נוספת למילוי חובתם לספק חינוך לילדי מזרח ירושלים. המשיבים יכולים להסדיר את לימודי העותרים במוסדות חינוך אחרים, תוך נשיאת הנטל הכלכלי הכרוך בכך.

97. כך, למשל, ציווה בית המשפט העליון בפרשת פוריה. באותה פרשה חייב בית הספר המוכר שאינו רשמי "ירח" את הורי ילדי פוריה בתשלום עבור לימודי ילדיהם. מכיוון שמשרד החינוך והמועצה האזורית הם שהפנו את ילדי פוריה לבית הספר "ירח" בהיעדר בית ספר רשמי

בתחומי המועצה האזורית, קבעו השופטים כי על המדינה לשאת בנטל הכלכלי של לימודי הילדים בבית ספר "ירח" (בג"צ 4363/00 ועד פוריה עלית נ' שר החינוך, פ"ד נו(4) 203, 225):

"מכוח סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה חלה על אוצר המדינה חובת הנשיאה בשכר לימוד של תלמיד במוסד חינוך שאינו רשמי מקום שלא ניתן להבטיח לימודיו במוסד חינוך רשמי. מכוח סעיף 7(ב) לחוק זה קיום מוסדות רשמיים למתן חינוך חובה בתחום שיפוט של רשות מקומית מוטל על המדינה ועל רשות החינוך המקומית במשותף. סביר לומר כי מאחר שבמקרה שלפנינו אין בנמצא מוסדות חינוך על-יסודיים רשמיים במועצה האזורית, על המועצה כרשות חינוך מקומית להשתתף עם המדינה בעלות לימודיהם של התלמידים במוסד מוכר שאינו רשמי. מכאן, שיש במקרה זה להטיל על המועצה האזורית ועל המדינה במשותף על-פי הסדר ביניהן לשאת בעלות לימודיהם של תלמידי פוריה (ככל שהדבר נוגע ללימודי החובה, להבדיל מלימודי הרשות), בדומה למצב שהיה מתקיים אילו נדרשו לקיים מוסד חינוך על-יסודי רשמי באזור".

98. בית המשפט הדגיש שם את חשיבות העברת הנטל הכלכלי של שכר הלימוד למדינה, במקום בו נאלצים ילדים ללמוד במוסד חינוך אחר בהיעדר מוסד לימוד רשמי זמין:

"מדיניות משרד החינוך מבקשת ליישם את הערך של חינוך חובה חינוך בדרך רחבה, מקיפה ושוויונית ככל הניתן. פועל יוצא מערך זה הוא שחרור תלמידים הזכאים לחינוך חובה חינוך מנטל כלכלי הכרוך בלימודיהם והטלת המעמסה הכלכלית הכרוכה בכך על המדינה. הפעלה שוויונית של ערך זה מצדיקה החלתו גם לגבי מוסד מוכר שאינו רשמי, לפחות ככל שמדובר בתלמידים הזכאים לחינוך חינוך הלומדים בו עקב הפנייה של רשויות החינוך ולא מבחירתם העצמית. הפירוש המעשי מכך הוא כי תלמידים כאלה פטורים גם במוסד זה מתשלום עבור תכנית היסוד, שהנטל למימונה רובץ על הרשויות הציבוריות, ושמורה להם זכות הבחירה באשר לתכניות הנוספות, המחייבות תשלום מיוחד".

99. גם בבג"צ 7374/01 פלונית נ' מנכ"ל משרד החינוך הגב' רונית תירוש, פ"ד נד(6) 529, 546-547, עמד בית המשפט על חובת המדינה להסדיר מערכות חינוך מתאימות לכל הילדים באשר הם:

"לחובה זו יש גם היבט אינדיווידואלי, המצריך לעתים מציאת פתרונות חינוך פרטניים לילדים אשר מסיבה זו או אחרת אינם יכולים להישאר במסגרת הלימוד שבה הם משולבים, ונדרשת חלופה ראויה כדי להבטיח את זכותם לחינוך הולם שיינתן להם חינוך. החוק המורה על מתן חינוך

חובה חינם לילדים מחייב בד בבד עם הקמת מערך חינוך כלל-ארצי גם מתן מענה למקרה הפרטי התובע הסדר מיוחד, כאשר השיבוץ למסגרת החינוך המקורית שוב אינו מתאים. חובת הרשות הציבורית לענות לצרכים המיוחדים של הפרט בהקשר זה עשויה גם לחייבה לעמוד בנטל המימון הכרוך בכך, במסגרת חובתה הכללית לקיים מערכת חינוך חובה חינם במדינה".

100. באותה פרשה חייב בית המשפט העליון את משרד החינוך לשאת בעלות ההסעות ואגרות החוץ, שהיו כרוכות בהעתקת לימודיה של אחות של תלמיד, שהיה מעורב בארוע מיני, למוסד חינוכי ברשות מקומית אחרת. השופטים הדגישו שם את חובתה של המדינה להבטיח את הזכות ללימוד חינם, גם כשמתבקשת חלופת מוסד לימודים המטילה נטל כלכלי על המדינה:

"כיום, לאור מעמדן המתחזק של הזכויות החברתיות, והזכות לחינוך בכללן, מתבקשת החלה רחבה של אחריות הרשות הציבורית להבטיח את זכות הפרט לחינוך חינם במובנו המלא והשלם של ערך זה (...). וכך הולכת וגוברת הנטייה במשפט לאכוף על הרשות הציבורית את מימושה ומיצויה של חובתה לספק חינוך חובה חינם תוך הגבלת הנטל הכלכלי המוטל על הורי התלמידים בקשר לכך."

101. במקרה דנן היעדרן של כיתות לימוד רבות במערכת החינוך הרשמי במזרח ירושלים וחוסר יכולתם המוכח של המשיבים להסדיר את לימודי העותרים במוסדות חינוך בירושלים, מחייבים פניה להסדר החוקי, המוכר היטב בשיטתנו, של נשיאת המדינה בנטל שכר הלימוד של הילדים בבתי ספר אחרים.

102. משום כך, אם יתברר כי המשיבים אינם מסוגלים להבטיח את לימודי העותרים בבתי ספר ציבוריים במזרח ירושלים, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים לשאת בעלות לימודיהם במוסדות חינוך אחרים.

אשר על כן מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו כמבוקש בראש העתירה. כן מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בשכ"ט עו"ד ובהוצאות משפט.

22 בספטמבר 2008

טלי ניר, עו"ד
ב"כ העותרים

נסרין עליאן, עו"ד
ב"כ העותרים